

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертация на тема:

ОТРАЖЕНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ КОРОНАВИРУС ВЪРХУ ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ УЧИТЕЛИ И РОДИТЕЛИ

Автор: Рам Винклер

докторант във ВСУ „Черноризец Храбър“

докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“

Научни ръководители:

Проф. д-р Румен Стаматов

Доц. д-р Ивайло Лазаров

1. Актуалност и значимост на темата

Дисертацията адресира многопластов и недостатъчно проучен аспект – качеството на комуникацията и сътрудничеството между родители и учители в условията на криза. Въпросът е значим както за педагогическата, така и за възрастовата психология, тъй като отношенията дом–училище са емпирично доказан фактор, влияещ върху академичните постижения, мотивацията и социално-емоционалното благополучие на учениците. Особено ценно е, че във фокуса на изследването е юношеската възраст – етап, в който родителското участие и автономията на учениците трябва да бъдат прецизно балансирани.

Проблематиката има трайна научна стойност, защото поставя въпроси за устойчивостта на образователните системи при бъдещи кризисни ситуации, както и за структурни слабости, наблюдавани и в нормална, рутинна учебна среда. Констатираната академична и социална уязвимост на значителен брой ученици подчертава необходимостта от нови модели на сътрудничество, включително дигитални комуникационни практики, психологическа подкрепа и организационни политики.

Темата на дисертацията е изключително актуална и научно значима и поради факта, че пандемията от COVID-19 представлява глобално социално-психологическо събитие, което за кратко време трансформира всички ключови образователни системи. В контекста на Израел, както и в международен мащаб, внезапното преминаване към дистанционно обучение промени модела на взаимодействие между семейството и училището, преструктурира ролите на учителите и родителите, създаде нови рискове за психо-социалното функциониране на учениците и разкри устойчиви неравенства в достъпа до образование.

2. Структура, логика и последователност на изложението

Дисертацията е с обем 331 страници, структурирани в увод, изложение от пет глави, заключение, списък на използваната литература и седем приложения. Съдържанието на всяка глава е структурирано в отделни параграфи, като в края на всяка глава са формулирани конкретни изводи. Основният текст съдържа 4 таблици. Списъкът на използваната литература включва 262 заглавия на английски и иврит.

В увода авторът последователно представя контекста на пандемията и израелската образователна среда, формулира изследователския проблем, целите и задачите. Аргументацията е логична и ясно очертава дефицитите в съществуващата литература – разминаването между теоретични модели за родителско участие и реалната практика в условия на криза.

Предложеният изследователски фокус върху съвместното конструиране на взаимоотношенията между родители и учители е теоретично обоснован и емпирично релевантен.

В първа глава е представен теоретичен обзор. Направен е цялостен, интердисциплинарен преглед на научната литература. Изследвани са глобалните и локални последици от COVID-19 върху образованието, ролята и статуса на учителите, психологията на съвременното родителство, теоретични модели за родителско участие, влиянието на семейните характеристики върху взаимодействието с училището, както и бариерите и предизвикателствата при дистанционното обучение.

Разделът демонстрира много добра информираност и аналитична дълбочина. Авторът умело свързва международни и израелски източници и подчертава ключовото несъответствие между нормативни очаквания и реалния опит на участниците.

Системното извеждане на тематични полета предопределя логическата рамка на емпиричната част.

Във втора глава е представена методологията на приложното изследване.

Методологичният раздел е един от значимите в дисертацията. Авторът аргументира избора на качествения конструктивистки подход, основан на принципите на вградената теория (grounded theory), като най-подходящ за изследване на динамични социални отношения в непредвидима среда. Обосновката е коректна: работата с индивидуални преживявания, интерпретации и контекстуални значения изисква гъвкав и дълбочинен метод.

Хипотезата, основана на професионалния опит на автора като учител и родител, гласи, че „преминаването към онлайн обучение през периода на COVID-19 е довело до отслабване на връзката между родителите и учителите, до намалено сътрудничество и до отрицателно въздействие върху учебните постижения и емоционалната адаптация на учениците /с.10/.

В емпиричното проучване са включени 21 учители и 25 родители от гр. Ейлат. Изследователският инструментариум включва полуструктурирани интервюта, както и ръководството за провеждане на интервюта. Размерът е адекватен за качествено изследване, а подборът е съобразен с принципите на теоретичното проучване.

Изводът ми е, че методологичният раздел показва висока академична компетентност и професионална прецизност.

В трета глава са представени и коментирани резултати от гледна точка на учителите, които в обобщен вид показват водещата тенденция, която включва първоначално засилена комуникация, последвана от умора и спад в ангажираността; трудности при педагогическата адаптация, особено в поддържането на мотивация и дисциплина в онлайн среда; технологични и организационни затруднения; емоционално изтощение и преживяване на професионална уязвимост; напрежения и конфликти с част от родителите.

В тази част от труда авторът показва способност да извежда категориални структури от данните и да демонстрира вътрешна логика в разказите на учителите. Изводите са последователни и подкрепени с емпирични примери.

В четвърта глава са представени и коментирани получените резултати от гледна точка на родителите, които представят различен акцент: непоследователна достъпност и подкрепа от страна на учителите; прехвърляне на академична и емоционална отговорност към дома; трудности, свързани с мотивацията, самостоятелността и психичното състояние на подрастващите; технологични и икономически бариери; значителни разлики в ангажираността според социално-икономическия статус.

Тук авторът отлично илюстрира разминаването между учителски и родителски очаквания, което конституира основното напрежение в периода на дистанционно обучение.

В пета глава е представена дискусия върху получените резултати и са формулирани адекватни заключения.

Дискусията е аналитична и концептуално добре структурирана. В този дискурс авторът успява:

- да съпостави своите резултати със световната и израелска литература;
- да валидира теоретичните модели чрез емпиричните данни;
- да обясни защо ролите и комуникацията между родители и учители се разпадат при криза;
- да дефинира базисни принципи за устойчиво партньорство при бъдещи системни сътресения.

Формулираните изводи са ясни и коректно формулирани: ефективното взаимодействие изисква предвидими канали за комуникация, структурирано разпределение на ролите, подкрепена дигитална среда и системни механизми за социално-емоционална грижа.

3. Научни и приложни приноси

Дисертационният труд има както теоретичен, така и практически принос. Напълно приемам приносите, формулирани от докторанта като адекватни и резонни на представения труд. Най-значимите могат да бъдат формулирани така:

- Прецизирани са съществуващите теории за училищно-семеино партньорство, адаптирани към особеностите на юношеската възраст;

- Аналитично са разграничени структурните и ситуативните фактори, които влияят върху доверието и комуникацията в училищна среда;
- Разработен е интерпретативен модел за динамиката на отношенията учител–родител при криза, основан на реални практики и контекстуални взаимодействия.
- Предложени са конкретни насоки за подобряване на училищната организация: стандартизирани комуникационни протоколи; дигитални платформи с ясни правила за реакция; програми за обучение на учители и родители; подкрепяща инфраструктура за ученици в риск; укрепване на социално-емоционалната подкрепа.
- Изследването предлага реалистични препоръки за образователни политики както в Израел, така и в международни системи, които се сблъскват със сходни кризи.

4. Критични бележки

Най-съществената ми забележка е ограничената географска извадка. Фокусът върху един град (Ейлат) ограничава преносимостта към други демографски и културни контексти. Авторът признава това, но разширяване към различни образователни сектори би увеличило силата на заключенията.

Качествените интервюта позволяват дълбочинно разбиране, но са податливи на селективна памет, социална желателност и ретроспективни изкривявания.

Макар качественият подход да е оправдан, минимално смесване с количествени индикатори (напр. честота на комуникация, равнища на отсъствие, академични резултати) би засилило валидността.

Кризата включва също ролите на училищни психолози, ръководства, социални работници – включването им би предложило по-цялостна картина.

Посочените бележки не намаляват значимостта на дисертационното изследване за психологическата теория и практика.

5. Предложения за бъдещи изследвания

Разширяване към мултисайтови изследвания – сравнение на различни региони и образователни сектори.

Включване на учениците като автономни участници – чрез интервюта или фокус групи.

Лонгитюдни проучвания – проследяване на ефекта върху академичното и емоционалното развитие след кризата.

Смесени методи (mixed methods) – интегриране на количествени измерители на комуникация, участие и резултати.

Изследване на дигиталната компетентност – като медиатор между социално-икономически статус и качество на взаимодействието.

Проучване на интервенции – оценяване на ефективността на конкретни програми за подобряване на училищно-семейното партньорство.

6. Заключение

Дисертационният труд на Рам Винклер представлява сериозно, научно компетентно и методологически коректно изследване. Авторът демонстрира висока аналитична култура, убедителна работа с теоретични модели и умело прилагане на качествена методология. Съдържанието на дисертацията е обемно, аргументирано и структурирано по начин, който подпомага разбирането на една сложна и актуална проблематика.

Не се регистрират данни за плагиатство.

Приносите – теоретични и практически – са значими и поставят основа за бъдещи изследвания в областта на педагогическата и възрастовата психология. Трудът напълно съответства на изискванията за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“.

Предлагам на уважаемото научно жури да присъди на образователната и научна степен „доктор“ Рам Винклер в област на висше образование 3 Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2 Психология, докторска програма: "Педагогическа и възрастова психология".

23.03.2026 г.

Изготвил рецензията.

В.Търново

проф.д-р В.Чавдарова